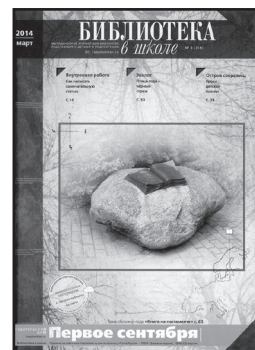

A tájékoztatástól a képzésig – szakfolyóiratokra épített továbbképzés

Egy oroszországi projekt története és tanulságai

Olga GROMOVA

GROMOVA, Olga: *Ot informacii – k sisteme obrazovaniâ. Povyšenie kvalifikacii na baze professional'nyh žurnalov: istoriâ i vyvody odnogo proekta című* – lapunk számára készült – írását Hegyközi Ilona fordította.

A *Pervoje Szentjabrja* nevű kiadó (a továbbiakban az orosz név rövidítésével: *PSz*) egyedi jelenség Oroszország pedagógiai palettáján. Története 1992-ben kezdődött, amikor *Szimon Szolovejszik*, ismert író, újságíró és pedagógus elhatározta, hogy folyóiratot alapít a pedagógusok számára, mégpedig olyat, amely kiváltja az állami *Ucsitelszkaja Gazetát* (ez volt gyakorlatilag az egyetlen, tanároknak szóló központi pedagógiai kiadvány). A folyóirat a *Pervoje Szentjabrja* (magyarul: *Szeptember elseje*) címet kapta. Az alapító azt szerette volna, hogy a folyóirat a tanárral egyenrangú félként „beszélgesse el” problémáiról és gondjairól, segítsen neki napi munkájában, és ne csak „iránymutatásokat” adjon számára. Ekkor találta ki azt is, hogy az új, általános pedagógiai, közoktatási

folyóiratnak legyenek módszertani mellékletei a különböző tárgyakat tanító pedagógusok számára. Így született a jelszó: „*Minden tanárnak legyen saját folyóirata!*”. Két év múlva, immár magánkiadóként (elsőként Oroszország pedagógiai szaksajtójában!) már 10, majd 15, később 20 folyóiratot adtak közre az iskolai munka különböző területei számára (Matematika, Fizika, Földrajz, Angol, Előkészítés az iskolára stb.). A kiadót ma az alapító fia, Artyom Szolovejszik irányítja.

Az iskolai könyvtárakkal foglalkozó szakfolyóirat e cikk szerzőjének a kezdeményezésére indult. Még moszkvai iskolai könyvtárosként levelet írt a szerkesztőségnek arról, milyen nagy szükség lenne egy ilyen folyóiraatra; ezt követően meghívták, hogy működjön közre a kiadásában.

A *Biblioteka v škole* (magyarul: Könyvtár az iskolában, a továbbiakban az orosz név rövidítésével: *BS*) 16 éve jelenik meg, kezdetben fekete-fehér módszertani híradóként, később színes folyóiratként. Az egyes számokhoz elektronikus melléklet tartozik. (A nyomtatott változat helyett viszonylag olcsón elő lehet fizetni a folyóiratra elektronikus formátumban is.) A kiadvány alcíme: „*Módszertani folyóirat a gyermekekkel és serdülőkkel foglalkozó könyvtárak számára*”. A szerzők között az iskolai könyvtárosokon kívül a legkülönbözőbb szakterületek képviselői szerepelnek, a felsőoktatásban dolgozó komoly tudósoktól a falusi könyvtárosokig.

A *PSzK* nemcsak alapításának a történetét tekintve, hanem amiatt is különleges, hogy a közösség húsz éve állami vagy pályázati támogatás nélkül, saját bevételeiből tartja fenn magát, emellett abban is egyedülálló, hogy egy egész sor szolgáltatást nyújt a tanárok, könyvtárosok, iskolai pszichológusok számára különböző témakörökben.

A kiadó négy „lábon” áll.

1. 24 módszertani folyóiratot ad ki az iskolai munka legkülönbözőbb területeivel kapcsolatban, elektronikus mellékletek kíséretében. A terjesztés kizárólag előfizetéssel történik. A teljes szövegeket jelenleg nem teszik közzé az interneten (2002 júliusától 2010 júniusáig ez volt a gyakorlat). A *BS* című elektronikus és a nyomtatott folyóirat összesített példányszáma eléri a 24 ezret, ezzel a hetedik helyet foglalja el a kiadó termékei között.
2. Akkreditált továbbképző tanfolyamok rendszerét működteti a témakörök mindegyikében, levelező, valamint kombinált (nappali és levelező) formában.
3. A kiadónál bárki publikálhatja tanulmányait – elbírálás, sorban állás és szerkesztés nélkül, azaz „úgy, ahogy van” – egy speciális, évente megjelenő gyűjteményben (amely CD-n és a kiadó honlapján jelenik meg); címe: „*Nyitott tanóra. Pedagógiai ötletek tárháza*”. E publikációkat, a folyóiratcikkekhez hasonlóan – bár kisebb „súllyal” – figyelembe veszik a tanárok minősítésénél,

ami a fizetésüket is befolyásolja. Ennél a megoldásnál nincs várakozás, de a közlés díjköteles. Az ötlet nagy sikert aratott: a publikációk mennyisége meghaladta a legmerészebb elképzeléseket is, és folyamatosan növekszik. A tanárok hasonló feltételekkel tanítványaik munkáit is közrebocsáthatják egy erre szolgáló gyűjteményben.

4. A kis könyvkiadó részleg az exkluzív és ritka (nem hozzáférhető) pedagógiai irodalom kiadásával foglalkozik.

Oktasson-e egy szakmai kiadvány, vagy csak tájékoztasson?

A kérdés nem új keletű: Oroszországban az ezzel kapcsolatos dilemmák már hosszú ideje folyamatosan napirenden vannak. Más országokban sincs még egyértelmű válasz. Sok külföldi szakmai kiadvány szinte egyáltalán nem ad közre módszertani tanulmányokat, óraterveket (például az új pedagógiai technológiákkal kapcsolatosan), még kevésbé a szakembereknek szóló képzési célú előadásokat – nem is tartják feladatuknak.

Dániában – tanulmányúti tapasztalataimból tudom, hogy – a pedagógusok és az iskolai könyvtárosok továbbképzési rendszere úgy szerveződik, hogy a szakmai médiának olvasói körében egyáltalán nem kell képzési funkciót betöltenie, egészen mások a feladatai. Ugyanez a helyzet Ausztráliában, ahogy ez a szakmai levélváltásból és a vonatkozó szakfolyóiratból (melynek közreadója a Fuller Youth Institute) kiderül.

Oroszország óriási, a közúti és a légitözeledési hálózathoz hasonlóan internet-hálózata is fejletlen: amíg a nagyvárosokban általában igen jól, addig vidéken nem túl jól, gyakran meglehetősen rosszul lehet kapcsolódni a világhálózathoz. Ami az iskolákat és a közkönyvtárakat illeti, közel sem mindegyik kínál internet-elérési lehetőséget. Az ország közigazgatása úgy épül fel, hogy a társadalmi-szociális kérdések legtöbbszörrel (a képzéssel, a kultúrával, az egészségüggyel, a nyugdíjakkal és egyebekkel) a regionális irányítás foglalkozik. A központ nem írhatja elő, hogy a különböző adottságú régiókban egységes fel-

tételeket kell teremteni (gondoljunk például az északi peremvidékre vagy a Kaukázusra).

A képzés és a kultúra esetében ez azt jelenti, hogy orosz viszonylatban – a hatalmas távolságok és a rossz kommunikáció miatt – az egyes területeken meglehetősen egyenetlen a tanárok és a könyvtárosok továbbképzési rendszere. Emiatt minden egyes pedagógiai vagy könyvtári periodikumnak valamilyen módon hozzá kell járulnia olvasói szakmai továbbképzéséhez. A szaklapok legtöbb vezetője arra törekszik, hogy ezt a fejlesztésnél figyelembe vegye, akár azért, mert ezt tartja követendő célnak, akár azért, mert erre kényszerül. A szakmai lapokban gyakran jelennek meg írások nemcsak az új kutatásokról, hanem a munkamódszerekről – továbbá kész óratervek, forgatókönyvek stb. – is, és – valamivel ritkábban – a különböző, továbbképzési lehetőségeket nyújtó tanfolyamokról szóló információk.

A könyvtári területen számos kiadvány (például a *Biblioteka* és a *Skolnaja biblioteka* című folyóirat) már korábban is publikálta előadás-sorozatokat anyagát. Ezek néha egy-egy speciális problémával foglalkoztak (például az osztályozás korszerű módszereivel), más esetben a könyvtári munka különböző kérdéseit vették sorra. A *BS* című folyóirat is azt kereste, milyen formában oktathatná olvasóit. Így például *Önképzés* címmel rovatot indított, illetve számos olyan gyakorlati megközelítésű publikációnak biztosított helyet, amelyek valamilyen korszerű munkamódszerről szóltak. A kiadványra építve egy időben nappali könyvtáros-iskolát is működtettünk, amely hatékony volt és népszerű, az egész országból vonzotta a hallgatókat, és mindig nagy volt a túljelentkezés.

Mindezek egyszeri kísérletek voltak, de az olvasók igénylik a rendszeres továbbképzést. Az orosz szakfolyóiratok kiadói éppen ennek az igénynek a kielégítését tekintik a szaksajtó egyik feladatának.

Mit tanítson egy szakfolyóirat?

Oroszország különböző régióiban sajnos eltérők a pedagógusok és a tanárok továbbképzési

lehetőségei. Az öt évenként egyszer kötelező továbbképzésért tanúsítvány jár, amely az alkalmazásnak és a fizetésemelésnek, és olykor a főnökökkel való jó viszonynak is előfeltétele.

A *BS* című szakfolyóirat megfigyelése szerint a továbbképző tanfolyamok hagyományosan 72, 108 vagy 130 órák, előadásokból és szemináriumokból állnak, és a különböző szakmai területek szerint szerveződnek (például az iskolai könyvtárosok számára). Esetükben szóba kerülhetnek a normatívák, a stratégiai tervezés, a tankönyvekkel való munka, a rendezvényszervezés és bármi más, amit a kurzusok szervezői kínálnak. Ebben a megközelítésben a továbbképzés a jobbik esetben az új irányzatok és munkamódszerek áttekintését jelenti. Rosszabb esetben viszont nem történik más, mint hogy átismétlik egy öt évvel korábbi kurzus anyagát, legfeljebb a szabványokban és előírásokban azóta bekövetkezett változásokkal frissítik a tananyagot.

Dániában, Hollandiában és Ausztráliában az iskolai dolgozók, köztük a könyvtárosok továbbképzése másképpen zajlik. Továbbképzési kurzusnak egy szűk szakterület előadásokból, gyakorlati foglalkozásokból és ellenőrző dolgozatokból álló ciklusát tekintik. Az érintett könyvtáros a gazdag kínálatból maga választhatja ki, hogy az adott évben éppen melyik kurzust tartja aktuálisnak saját maga számára.

Erről írtunk is folyóiratunkban egy nemzetközi konferenciát követően, és el is mondtuk tapasztalatainkat a *PSzK* szerkesztőségi tanácsadó testülete előtt. Az olvasók továbbképzésének támogatása már hosszú ideje foglalkoztatja a kiadót, meglehetősen sok tapasztalat gyűlt össze ezzel kapcsolatban a szakfolyóiratoknál. A legnagyobb érdeklődést és bizalmat a választható, egy bizonyos szűk témára összpontosító kurzusok váltották ki.

Természetesen nemcsak a *BS* érdeme, hogy a *PSzK*-nál meghonosodott a szakmai folyóiratokra alapuló továbbképzési rendszer gondolata, és kiépült annak rendszere. A választható kurzusokon alapuló gyakorlati megvalósítás a 2003/2004-es tanévben kezdődött meg.

Első kísérleti terepként az *Informatika* című folyóirat szolgált, amely az informatikatanárok

számára készül. A *BS* folyóirat szerkesztői figyelemmel kísérték a vállalkozást, és megkísérelték az elveket átültetni a könyvtári gyakorlatba. A 2004/2005-ös tanévben a vállalkozás nyolc másik kiadványával együtt bekapcsolódtak a kísérletbe. 2006-ot követően napjainkra a 24 szerkesztőségből már 22 foglalkozik továbbképző kurzusok indításával.

Hogyan zajlik mindez?

- © *Megállapodások és engedélyek* – 2003-ban a *PSzK* megállapodást kötött a Moszkvai Állami Egyetem Pedagógusképző Karával arról, hogy levelező továbbképző kurzusokat indíthat és bonyolíthat le a folyóirat segítségével, amelyek sikeres elvégzése után az olvasók tanúsítványt kaphatnak. A megállapodásban rögzítették a szervezés menetét (ezt a kiadó javasolta), a kurzusok felépítési elveit és a résztvevők értékelésének módját.

Az *Informatika* című folyóirat két választható kurzust kínált olvasóinak: egyet a kezdő tanárok és olyanok számára, akik nem rendelkeznek pedagógiai képzettséggel, és egy másikat, amely összetettebb volt. Egy évig tartott a módszer kidolgozása, a technológiai és a tartalmi nehézségek és hibák elemzése. Az *Informatika* kurzus eredményei alapján a *PSzK* az államtól engedélyt kapott a képzőintézmények – köztük az óvodák – munkatársainak 72 órás levelező továbbképzésére. Kidolgozták az előadásokkal és az ellenőrző dolgozatokkal kapcsolatos követelményeket, az ellenőrzés és értékelés módszereit, meghatározták, hogy a hallgatók mennyi időt fordíthatnak az előadások tanulmányozására, az önálló munkára és a számonkérés teljesítésére.

- © *Irányítás, szervezés és a közreműködők kiválasztása* – A vállalkozásnál *Pervoje Szentjabrja Pedagógiai Egyetem* néven hozták létre a továbbképzés működtetéséhez szükséges szervezetet. Az irányító és szervező munkát, a hallgatókkal való kapcsolattartást teljes egészében ez a viszonylag kis részleg látja el. A kurzusok fejlesztési irányát, témáit az egyes folyóirat-szerkesztőségek határozzák meg,

élükön a főszerkesztővel. Ők készítik el a kurzusok leírásait, ők gondozzák, szervezik és bonyolítják le a tanfolyamokat. A szerkesztőségeknek az általuk javasolt kurzust jóvá kell hagyatniuk a Pedagógiai Egyetem rektori grémiumával. Ha valamely szerkesztőség feltétlenül szükségesnek lát egy kurzust, de nem tud megfelelő előadókat biztosítani hozzá a rendelkezésre álló szakembergárdából (ők a folyóirat, a tankönyvek szerzői és más, az adott körben ismert szakemberek stb. közül kerülnek ki), a rektori grémium a Moszkvai Egyetem Pedagógusképző Karához, más pedagógiai egyetemekhez vagy a Tudományos Akadémiához fordulhat segítségért. A tanfolyam előadóival a téma kidolgozásáról, közreadásáról és a szerzői jogok védelméről is megállapodnak.

- © *A hallgatók felvétele* – A tanfolyamokról szóló hirdetményt a folyóiratok március elejétől teszik közzé, a jelentkezések áprilistól októberig zajlanak. A jelentkezők számlát kapnak a tandíjról. A számla összege tartalmazza az oktatási anyagokat (az előadásokat és – néhány tanfolyam esetében – a kiegészítő video-foglalkozásokat CD-n), a dolgozatok ellenőrzését, a hallgatók kérdéseinek megválaszolását, amelyek a tananyag elsajátítása során merülnek fel, a postaköltséget és a tanúsítvány árát. Az első két évben az előadások nyomtatásban is megjelentek a szeptembertől decemberig tartó időszakban (akkoriban összes kiadványunk havonta kétszer jelent meg). Ha egy hallgató nem volt előfizetője annak a folyóiratnak, amely az őt érdeklő tanfolyam anyagát közreadta, plusz térítésért megküldtük neki azokat a számokat, amelyek az előadások anyagát tartalmazták. (A jelentkezési időszak azért tartott el egészen októberig, mert a hallgatók a tanfolyam első előadásainak elolvasása után is beadhatták jelentkezésüket, illetve lemondhatták részvételüket, ha a kurzus túl nehéznek vagy érdektelennek bizonyult számukra.)
- © *Oktatási rend* – Minden tanfolyam 8 előadásból áll, ezek kezdetben nyomtatásban is

megjelentek szeptember és december között; jelenleg az előadásokat speciális kiadványokban tesszük közzé, amelyeket a hallgatók postán kapnak meg. A harmadik és az ötödik előadás után kerül sor az ellenőrző dolgozatra, amelyeket be kell küldeni a Pedagógiai Egyetemre (általában papíron). Az utolsó, nyolcadik előadás tanulmányozása után a hallgatóknak a gyakorlatban kell saját munkahelyükön alkalmazniuk a megszerzett tudást, és a feladat teljesítéséről beszámolót kell készíteniük (amely leíró részből, visszacsatolásokból és hivatalos igazolásból áll).

Az első és a második ellenőrző dolgozatot a kurzus kidolgozója, vagy ha ő másik városban él, akkor megállapodás alapján más szakemberek nézik át. A dolgozatról a tanfolyam résztvevői visszajelzést kapnak (ez lehet „megfelelt” vagy „nem felelt meg”). Ha mindkét ellenőrző és a gyakorlatra vonatkozó záró dolgozat is megfelelt minősítést kapott, az utóbbi átnézése után azonnal megküldjük a tanfolyam elvégzéséről szóló tanúsítványt. Ezt a bizonyítványt a munkáltatóknak mindenfajta szakmai minősítésnél figyelembe kell venniük.

Ha az ellenőrző dolgozatok valamelyike nem sikerül, a hallgatónak elküldjük az értékelést, amely rávilágít a hibákra, és javasolja, hogy a hallgató a dolgozatot vagy annak egy részét még egyszer készítse el. Az ellenőrző dolgozatokat három alkalommal lehet megismételni. Ilyen esetekben a hallgató a kurzustól és az ellenőrző dolgozat jellegétől függően más típusú feladatot is kaphat. Az ismétlődő dolgozatot újra ellenőriznünk kell, és a hallgatót újra értesítenünk kell az eredményről.

A könyvtárosoknak szóló kurzusokról

© *Az első elv:* komoly szándékunk, hogy olyan, különböző szintű tanfolyamokat hozzunk létre, amelyek a könyvtáros munkájának legkülönbözőbb területeivel foglalkoznak. Másképpen fogalmazva: ugyanabban az évben nem tudunk például a közönségkapcsolatokról mind kezdő, mind haladó szinten kurzusokat kínálni. A témák mindig legyenek sokfélék!

© *A második elv:* a kurzusok egyike mindig azoknak szóljon, akik még nem rendelkeznek könyvtárosi alapképzettséggel. A beiratkozásnál ebben az esetben természetesen nincs szükség előképzettségre. (Korlátozás csak a pszichológusok esetében van: beiratkozáskor be kell mutatniuk a pszichológia területén szerzett diplomájuk másolatát.)

© *A harmadik elv:* ideális esetben az előadások mindegyike legyen a gyakorlatban felhasználható, a hallgatók kapjanak lehetőséget arra, hogy a megszerzett tudást azonnal alkalmazhassák. Másképpen fogalmazva: a kínálatba nem kerülnek kizárólag a könyvtárügy elméletével és történetével foglalkozó kurzusok.

© *A negyedik elv:* az ellenőrző feladatokat – a szövegeseket is – úgy kell megfogalmazni, hogy a kérdésekre ne lehessen pusztán az olvasottak reprodukálásával válaszolni. Ellenőrző dolgozatként nem fogadjuk el az előadások témájáról szóló összefoglalókat.

© *Az ötödik elv:* az előadások és az ellenőrző dolgozatok szövegét – a folyóirat más cikkeihez hasonlóan – szerkesztőségi munkatársaink a szerzővel egyeztetve formailag és tartalmilag lektorálják és korrigálják. (Ezt a megállapodás is tartalmazza.)

A múlttól és a jövőről

A könyvtári szakirány első tanévében (2004/2005), a könyvtári szakirány indításakor olvasóinknak két tanfolyamot javasoltunk. Az egyiket az ismert könyvtártudós, *Julija Melentyeva* professzorasszony vezette. A tanfolyam címe ez volt: *Könyvtári szolgáltatások az iskolai könyvtárban: formák és módszerek*. Záró dolgozatként könyvtári rendezvényt kellett szervezni az előadások által tárgyalt valamelyik szolgáltatási formában. A kurzusra az első évben 150-nél is többen jelentkeztek. 123-an fizették be a tanfolyami díjat, és a legtöbben kézhez kapták a sikeres befejezést igazoló tanúsítványt. (Néhányan lemorzsolódtak, miután nem küldték be a második és a záró dolgozatot.)

Az, hogy valaki beiratkozik a tanfolyamunkra és befizeti a tandíjat, önmagában még nem garancia arra, hogy meg is kapja a tanúsítványt.

Arra törekszünk, hogy ténylegesen megtanítsuk valamire a hallgatókat, ezért a dolgozatokat nagyon szigorúan és figyelmesen ellenőrizzük. A dolgozat beküldése még nem jelenti azt, hogy a hallgató megfelelt. Az első évben a kurzuson részt vevők közül csak egyetlen hallgató tudása bizonyult elégtelennek. Néhány esetben, amikor az ellenőrző dolgozatról kiderült, hogy teljes egészében az internetről töltötték le, és saját munkaként küldték be, a dolgozatot „nem felelt meg” minősítéssel visszaküldtük a hallgatónak, még akkor is, ha formailag egyébként teljesítette is a követelményeket.

Az első tanév másik tanfolyama meglehetősen sok bonyodalommal járt. Egy szentpétervári pszichológus – *Igor Zagasev*, a pedagógiai kollégium igazgatóhelyettese – dolgozta ki megrendelésünkre a tananyagot, aki nemzetközi trénerként azt kutatja, hogyan lehet a kritikai gondolkodást fejleszteni az olvasás és írás eszközeivel. A tanfolyam címe *Új pedagógiai technológiák az iskolai könyvtárban: a kritikai gondolkodás fejlesztésének képzési technológiája az olvasás és írás eszközeinek alkalmazásával* volt.

A téma összetettsége miatt nem vártunk tömeges érdeklődést, de több mint ötvenen jelentkeztek, viszont a százalékos arányt tekintve jóval többen morzsolódtak le, mint az első tanfolyam esetében. Az ok azzal lehet kapcsolatos, hogy egy bizonyos technológia elsajátításához gyakorlat szükséges: tényleges foglalkozások kidolgozása és levezetése, ami bonyolultabb egy iskolai könyvtáros, mint egy pedagógus számára. Ezzel együtt jó eredménynek tekintjük, hogy 38 tanúsítványt sikerült kiadnunk, de valójában nagy kockázatot vállaltunk ilyen kétségtelenül nehéz kurzus meghirdetésével.

Minden tanévben meghirdetünk új kurzusokat, de meghirdetjük az előző éveket is, ha elegendő a jelentkezők száma. Egyes tanfolyamokat évente kétszer is megszervezünk (október 1-től április 30-ig és január 1-től szeptember 30-ig). Vannak olyan tanfolyamaink, amelyeket öt évig működtetünk, és mivel évente kétszer is megtartjuk őket, a hallgatói létszám elegendő ahhoz, hogy a kurzus kifizetődő legyen. Minden szerkesztőség minden tanévben átlagosan 3–5

tanfolyam gazdája. A *BS* szerkesztősége jelenleg négyféle 72 órás tanfolyamot kínál.

Napjainkban a *Pervoje Szentjabrja Pedagógiai Egyetemen* összesen száznál is több 72 órás, speciális, választható, aktuális kurzus szerepel a kínálatban az iskolai munka legkülönbözőbb területeiről – az iskolai könyvtártól a testnevelés tanításáig. Emellett megjelentek az általános pedagógiai kurzusok (36 óra), amelyeket valamely 72 órás alaptanfolyammal együtt lehet felvenni, hogy teljesüljön a 108 tanóra követelménye. Egy ideje indulnak rövid, szintén moduláris tanfolyamok, amelyek arról szólnak, hogy az iskolában dolgozók milyen megoldásokkal növelhetik meg személyes hatékonyságukat, mit lehet tenni a szakmai kiégés ellen, hogyan kell dolgozni bizonyos speciális számítógépes programokkal és hasonlók. Ezek is „az alaptanfolyamok mellé választható” kategóriába tartoznak. Négy előadásból és egy dolgozatról állnak; a dolgozatot online lehet beküldeni.

A moszkvai és a Moszkva környéki hallgatók kérésére formájukat tekintve vegyes, azaz nappali és levelező tanfolyamokat is működtetünk: hetente egyszer tanulmányi központunkban kerül sor a nappali képzésre, a foglalkozások között pedig a hallgatók önállóan tanulmányozzák az előadásokat és oldják meg a feladatokat.

Tévedéseink és problémáink

Elsőként arról kell beszélni, hogy bizonyos tanfolyamok megszervezése igen sok munkával jár. Például az új pedagógiai technológiákkal foglalkozó kurzus rendkívül érdekes, hasznos és korszerű volt ugyan, de a hallgatók és a szervezők számára egyaránt igen bonyolultnak bizonyult. Azt javasoltuk, hogy a beadandó dolgozatban a hallgatók egy tanórát vagy egy tanórai ciklust dolgozzanak ki a tanulmányozott technológiák alkalmazásával. A dolgozatok elkészítése és ellenőrzése is nagy erőfeszítést igényelt. Az ellenőrzést végzőknek figyelmesen el kellett olvasniuk és elemezniük kellett minden egyes beküldött foglalkozás anyagát, és részletes értékelést kellett róla írniuk. Ily módon ez a tanfolyam lényegesen munkaigényesebbnek bizonyult mind

a hallgatók, mind a szervezők számára, mint a kurzusok legtöbbje esetében. Ezért döntöttünk úgy, hogy felhagyunk vele.

Ez nem jelenti azt, hogy teljességgel lemondunk arról, hogy az iskolai könyvtárosokat megtanítsuk a pedagógiai technológiákra. Ahogy korábban, ezt a területet most is nagyon fontosnak tartjuk az iskolai könyvtáros munkájában. Éppen az új pedagógiai technológiák lehetnek napjainkban a leghatékonyabb eszközök ahhoz, hogy a gyerekek számára vonzóvá tegyük az olvasást, fejlesszük információs kultúrájukat és kritikai gondolkodásukat. Még időre van szükségünk ahhoz, hogy elemezzük a kurzus felépítésének hibáit, és megtaláljuk a dolgozatok számítógépes ellenőrzésének hatékony módját. A továbbiakban nem szándékozunk az ilyen kurzusok során olyan különösen összetett módszereket szerepeltetni, amelyeket jobb „szemtől szembe”, a gyakorlatban elsajátítani – nappali képzésen, tréningek keretében.

Szintén gondokkal járt a kortárs gyermekirodalommal foglalkozó továbbképző tanfolyam. Nagyon nehezen találtunk hozzá az irodalmi szöveg értékelésével kapcsolatos, számítógéppel ellenőrizhető beadandó dolgozatokat. Erre a munkára tehát lényegesen több időt fordítottunk, mint általában, de a kurzus már három éve sikeresen megtelik hallgatókkal.

Másodszorban meg kell említeni a felhasznált papír mennyiségének kérdését. A papírra nyomtatott tananyagok és a feladatlapok kiküldése munkaigényes és költséges, ezért már régóta tervezzük, hogy minden tananyagnál és dolgozatnál áttérünk az elektronikus formátumra. Azonban az oroszországi iskolákban, különösen a falusiakban igen rossz az internet-hozzáférés helyzete. Vannak iskolák, ahol például a könyvtárakban még nincs is számítógép. Így aztán a kiadónak naponta több száz borítékot, papírcsomagot kell postára adnia.

Következtetések

A pedagógiai egyetem gyümölcsöző és igen népszerű ötletnek bizonyult. Jelenleg a tanulni vágyók hatalmas áradatával (technológiai okok-

ból) egyelőre nem lehet interaktívan kommunikálni. Minden hallgatónak van egyedi azonosítója, minden dolgozatot vonalkóddal osztályozunk, a weboldalon minden hallgató személyes fiókjából közvetlenül a kurzus kidolgozójának vagy – adott esetben – a dolgozatát javító szakembernek teheti fel kérdéseit, és tőle kaphat gyors választ.

Fontos, hogy a kurzusok az alacsony árak mellett is rentábilisak, ha nem is hoznak szédületes hasznot. A tanfolyamok népszerűsége azt jelzi, hogy a távoktatással végezhető továbbképzés iránti igények jelenleg még erősen meghaladják a kínálatot, különösen a falusi régiókban. Adataink szerint hallgatóink fele vidéken és kisvárosokban él. Meglepően sokan látogatják tanfolyamainkat a nagyvárosokból is: ők teszik ki a hallgatók közel felét; ez azt bizonyítja, hogy a nagyvárosokban sincs minden rendben a továbbképzés rendszerével. (Másfajta összefüggésre számítottunk volna: arra gondoltunk, hogy a falvak és kisvárosok lakóinak részaránya kb. kétharmados lesz.)

Számunkra ezek a számok azt jelzik, hogy amikor a témák választékát és a kurzusokon adott feladatokat meghatározzuk, hosszabb távon figyelembe kell vennünk, hogy egy-egy kurzus résztvevőinek az adottságai és lehetőségei milyen rendkívül széles skálán mozognak. Azt tapasztaljuk, hogy a kezdőknek szánt kurzusokon sok olyan, jól képzett könyvtáros vesz részt, akik jó körülmények között működő, erős iskolákban dolgoznak, és fordítva: a pedagógiai technológiákkal foglalkozó nehéz kurzusra is sokan jöttek el falusi iskolákból, nevelőintézetekből és kollégiumokból. Mindezt figyelembe kell vennünk: a szerkesztőknek, a tanfolyam felelősének, a készülő kurzusok kidolgozóinak egyaránt. A kiinduló ötlet immár tíz éve (ha az első kísérletet is beleszámítjuk, még ennél is régebb óta) változatlanul népszerű. Mi pedig tisztában vagyunk azzal, hogy nálunk, Oroszországban a módszertani folyóiratoknak egyelőre még vállalniuk kell a munkatársak oktatását.